

NAGYIGMÁND

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

Tartalomjegyzék

ELŐSZÓ	4
BEVEZETÉS	5
XY BEMUTATÁSA	7
ÖRÖKSÉGÜNK	11
ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK	27
ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ	49
MAI PÉLDÁK	55
UTCÁK, TEREK	57
HÍRDETÉSEK, REKLÁMTÁBLÁK	61
SZAKIRODALOM	63
IMPRESSZUM	64

Előszó

Nagyigmánd település a kisváros és a falu határmezsgyéjén, ezért a borítóképen a főutca - részben még a XIX. századi állapotát is őrző - képe. Az út ma is ugyanaz, mint amikor a Mészárosok útjaként a gulyákat hajtották rajta Bécs felé, de a kis, oromzatos házak közül már átalakítva is csak néhány van meg, emeletes házak, zártabb beépítés és a kép bal oldalán városias szervízutca, igényesen megújult házak és parkok, még a megújulás előtt álló, rontott homlokzatú egykori középületek, bizonytalan sorsú foghíjak egyaránt megtalálhatók itt, mutatva Nagyigmánd lehetőségeit és szándékait, a települést megújító megkezdett munkát.

Ehhez a munkához nyújthat ez a könyv is segítséget mind az előljárók, mind a többi ittlakó számára.

A jövő titokzatosabb, mint a múlt; a régi képek egy egységes építő kultúrájú lakosság munkájának eredményét mutatják, a jelen többrétű, a minták sokasága kínálkozik, az építés státusz szimbólum is, de biztos, hogy a lakó hely minőségének legfontosabb kritériuma a háznak helyet adó település minősége. A döntések és az építő munka a kézikönyv olvasóié; a döntés, mely nem egyszeri, hiszen napról napra bontanak és építenek, ültetnek és metszenek.

Németh Iván

Üdvözet Nagy-Igmándról.

Főutca a róm. kath. templommal.

Bevezetés

Érdekes látni Igmándot a városépítész szemén keresztül; megerősíti büszkeségünket a sok összegyűjtött kép és érték, elégedettséggel tölt el az utóbbi évek építési munkáját dicsérő értékelés és izgalommal a sok jövőbeni feladat, lehetőség, ami előttünk áll, és amiből az itteni javaslatok csak egy szeletet jelentenek; a mindennapok is hozzák az újabb tennivalókat és esélyeket.

Ez a könyv csak egy része a ránk háruló kötelezettségnek, az ajánlások alapján el kell döntenünk, hogyan, milyen szabályok alapján építjük tovább a falunkat, mi mit tartunk fontosnak, megőrzendőnek az értékeink közül, milyen környezetben szeretnénk élni. A régi képeslapok, fényképek a maiakkal összevetve mutatják, hogy állandóság és változás együtt alakítják a település történetét. A változás lehetőségei ma talán tágabbak, az építő vágyaink is sokfélelőbbek, mint Igmándnak a Nagy Háború előtti fénykorában, amikor járásközpontként fejlődöttünk.

Kérem, nézegessék, olvassák ezt a könyvet és segítsenek a településképvédelmi rendületünk megalkotásában.

Hajduné Farkas Erika polgármester

NAGYIGMÁND BEMUTATÁSA

Nagyigmánd Komárom-Esztergom megyei nagyközség. Népessége 2938 fő*, területe 51,35 km². A Kisalföld keleti részén fekszik a 13-as út mentén, néhány kilométerre délre az M1-es autópályától.

A település legősibb rétegei a Bakonyból a Duna felé itt futó patakok, erek és az őket kíséző ligeterdők, rétek, illetve a domborzat; a kisebb nagyobb hegynek nevezett emelkedők, a patakok menti lapályok.

Szórványos leletek, régészeti feltárások** szerint a falu mai területének a bronzkortól voltak lakói. Brigetio közelében fekvő terület lakott hely Pannonia római kori időszakában is. A Római Birodalom bukása után a települések feltehetően nem ürültek ki teljesen, valószínűleg a honfoglalás korában is lakott helyek voltak, sőt építőanyag lelőhelyként hosszú évszázadok során tovább szolgáltak; Brigetio kőanyagát feltehetően Igmánd területén is használták.

*KSH Magyarország közigazgatási helynévkönyve 2015.

** Az örökségvédelmi adatszolgáltatás szerint közel félszáz nyilvántartott lelőhely van a település területén. A lelőhelyek a jobbára a patakokat kísérik.

1. kép: Nagyigmánd belterületei (Forrás: Google Earth)

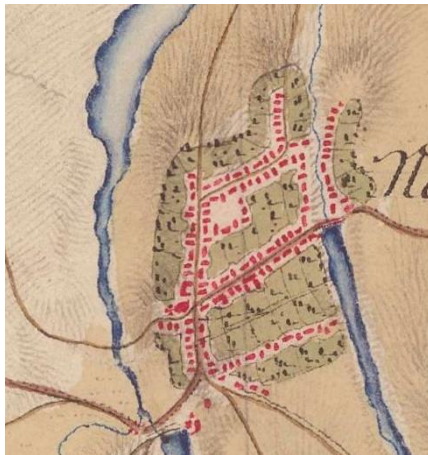
8 | Nagyigmánd bemutatása

A honfoglalás korában Nagyigmándnak a környező hegyekben eredő patakokkal táplált területe valószínűleg az első foglalások közé tartozott. A település első okleveles említése a XIII. század első feléből származik.

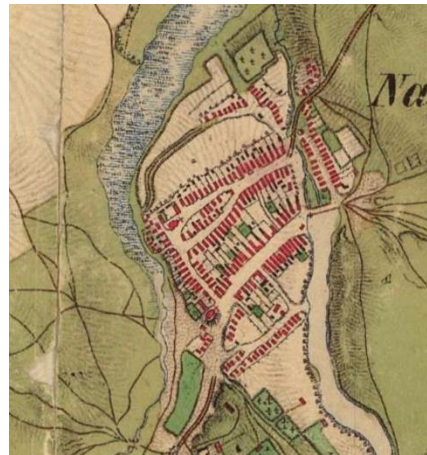
A település mind a tatárjárás idején, mind a török uralom alatt elnéptelenedik, majd csak a XVII. században a korábitól eltérő helyen; a mai helyén kezd újjáépülni.

A XVIII. században kezdődött a Habsburg Birodalomban a modern térképek készítése, így a század második felétől már térképeken is nyomon követhetjük a település fejlődését. A térképeken is láthatjuk, hogy az alföldi fekvéshez képest a településen és környékén kicsit változatosabbak a felszíni formák, jelentős táji elemek a bakonyi erek által táplált tavak. A települést keresztező főbb utak mindegyikét a falu területén beépítések kísérik. A térképen látható településszerkezet máig megőrződött. A falu két pontja a ma a Kossuth Lajos utca és a Mansbart utca kereszteződésében álló, középkori eredetű katolikus templom és a mai Széchenyi utca körüli teresedés (talán vásártér?), ma református templommal. A falut keresztezte a „Mészárosok útja” a Budát Béccsel összekötő főút, mely a nyugatra tartó marhacsordák fő terelési útvonala is volt. Feltehetően ennek köszönhető a Kossuth Lajos utcának az átlagos falusi főutakhoz képest nagy szélessége, az első katonai térképen látható tavak pedig magyarázzák a Mészárosok útja vonalvezetését a feltételezhető gázlőhelyek, majd hidak között. Nagyigmánd lakói ma is egyértelműen megkülönböztetik a vasútállomás és a Concó között – nyilvánvalóan a vasút kiépülése után – jobbra a XX. század második felében kiépülő településrészt a történeti településmagtól, mint a falu Concón túli és inneni területét. A 2. katonai felmérés térképén látható Komárom-Székesfehérvár vasútvonal alapján a felvétel idejét pontosabban datálhatjuk (1860-ban adták át ezt a vasútvonalat.) Ez a térkép elsősorban a pontosabb ábrázolása miatt különbözik az előzőtől, az új templom megjelenése mellett csak kisebb növekedést láthatunk. A harmadik katonai térképen sem találunk sok új dolgot.

Trianonig Nagyigmánd Komárom vármegye gesztesi járásának a székhelye volt. Az ezzel járó intézményeknek az Öreg utcán (Mészárosok útja, mai Kossuth Lajos utca) való kiépülése indította el a település arculatának megváltozását, mezővárosias alakulását. A következő, a kataszteri térkép a még részletesebb ábrázolás mellett – különösen a későbbi karbantartások szerint – már újabb utcák megjelenését, az Öreg tó melletti terület beépítését mutatja. A térképen látjuk, hogy a beépítés döntően fésűs, a jellemző lakóház típus a „hosszúház”, de itt-ott bonyolultabb beépítési típusok is megjelennek, elsősorban hajlított házak, zárt udvaros beépítések. Az 1941-es felmérés a nagyobb lépték miatt az előzőnél kevésbé részletes, de látjuk a falu további növekedését új lakóterületek megjelenését a Concó patak túlsó partján a vasútállomás irányában.

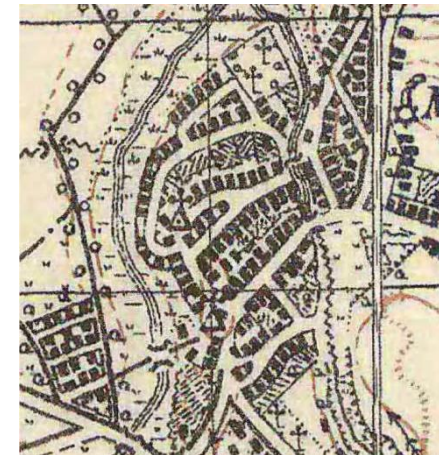
5. kép: 1. katonai felmérés (1763-1787)

4. kép: 2. katonai felmérés (itt 1860-1869)

3. kép: 3. katonai felmérés (1869-1887)

2. kép: 4. katonai felmérés (1941)

1. ábra: Kataszteri térkép 1886 (A régi térképek forrása a mapire.eu)

A XIX. - XX. század fordulójára körül (1886-tól a látható továbbvezetésekkel) készült kataszteri térkép alapja hozzávetőlegesen a 3. katonai felmérés idején mutatja Nagyigmánd állapotát, az előzőeken túl az épített környezet jellegzetességeit; a természetes határokhoz, a patakokhoz igazodó, íves vonalvezetésű utcákat, a település méretéhez képest gazdag térrendszert több tölcseres térrel. A korábbi térképeknel nagyobb léptékű, így részletesebb térképen azt is látjuk, hogy a szinte kizárólagos beépítési típus a fésűs beépítés hosszú házakkal, alig néhány hajlított házzal az Öreg utca (a mai Kossuth Lajos utca) mentén, illetve a továbbvezetésnek köszönhetően azt is látjuk, hogy ebben az időszakban további épületek utcafrontját bővítették hajlított házzal, illetve bővültek a házak tornáccokkal. A hosszú házas beépítést még napjaink földmérési alaptérképén is sok helyen felismerjük, László Tibor 2002-es értékvizsgálata sok ilyen épület fényképét is dokumentálja. Míg a 4. oldalon látható régi képeslap tanúsága szerint a hosszúházak eredetileg a legtermészetesebb módon nyeregteretűvel épültek, addig a vizsgálat és a mai állapot is azt tanúsítja, hogy bár még mindig jónéhány megvan, de ezek az épületek szinte kivétel nélkül átépültek; az oromfalakat a korábban valószínűleg gyakori nádtetők cserépfedésre cserélésekor lebontották, az utcára néző kontyolással zárták a tetőket és az utcai homlokzatokat úgy alakították át, hogy az eresz vonalát a tornác előtt is tovább folytatták növelve ezzel az épület érzékelhető méretét; rangját. Az itt-ott látható romos állapotú épületeken látható, hogy a vályog általánosan használt építőanyag lehetett. Bár a három cellás hosszszűház a népi építészet nagyon kiforrott alaprajzi típusa volt, az igények változása és a divat nyomására a természetes fejlődési modell, a hajlított házzal alakulás helyett a XX. század második felében sok épület utcai részét lebontották és helyettük közel négyzetes alaprajzi elrendezésű sátor tetős házak épültek. Ez az új típus természetesen nemcsak az átépítések során terjedt, hanem újonnan beépülő területeken is gyakran alkalmazták jól lehet ezeken a helyeken is találkozunk néhol hosszú házakkal. Viszonylag kevés az emeletes sátor tetős épület és a sátor tetős utáni divat; a széles oromzatú erkélyes tetőtérbeépítés.

6. kép: A kislalföldi mezőgazdasági táj lassan természetes tartozékai a szélérőművek.

A falu történelmében tárgyi nyomot is hagytak a Napóleoni háborúk; Bécs 1809-es elfoglalása után I. Ferenc császár Komáromba menekült. A Győrt is elfoglaló francia csapatok a környéken portyázva Nagyigmándra is becsaptak pusztítva, felégetve a települést. Az osztrák – magyar csapatok a védelemre berendezkedve a Concó partak mentén is sáncokat, erődöket építettek földből, ezek nyomai ma is láthatók. (Nováki 2010)

A 48-as szabadságharc végén Nagyigmánd egy ideig a megtorlás központja volt Haynau itt szállt meg. Két vértanút; Mansbarth Antal katolikus plébánost és Szikszai János református lelkészt 1949. július 12-én végezték ki a ma is álló református lelkészi lak mögött.

Fényes Elek XIX. század közepi leírása szerint a falu mezőgazdasága sokszínű; a tavak miatt jelentős a halászat, a gazdag kaszálók és legelők miatt „a baromtenyésztés jó karban áll, különösen lovakat jókat és gyorsakat tartanak. ... Kender, káposzta itt jól miveltetik. ... A nép szorgalmas, háza körül látszik vagyonosság. Foglalatossága főképp a mezei gazdaság, fuvarozás, s közök igen ügyes kocsisok találtnak.” (Fényes Elek, 1851) Nagyigmánd is az Esterházyak birtokaihoz tartozott 1727-től egészen a II. világháború utáni államossításig. A külterületen több kúria, igényesen megépített birtokközpont jelzi, hogy több birtokos is élt Nagyigmádon; a Bóday-, Ghyczy-, Melkovocs-, Szentmihályi-, Thaly- és Szőke pusztákon.

A település neve országosan, sőt világszerte az 1863-ban itt talált forrásból származó Igmándi keserűvíz révén vált ismertté.

Az államosítás után az ország egyik kiemelten támogatott mintagazdasága volt a Bábolnai Állami Gazdaság a szomszédos Bábolnán. Ennek és a két falu közös vasútállomásának köszönhetően a vasút mentén települő üzemek már részben Nagyigmánd területén állnak.

A falu ma is döntő mértékben mezőgazdaságból él, több nagyvállalkozásnak van telephelye a falu területén.

Az örökség bemutatását a védett örökség számbavételével kezdjük. Az országosan is védett ökológiai hálózathoz tartoznak a Nagyigmádon keresztül folyó patakokat kísérő élőhelyek és Natura 2000-es védelem alatt álló rétek.

7. kép: Az egykori Major tó helyén lévő lapályos legelő a falu központjának különleges tájképi helyzetet teremt. Fontos, hogy az egykori tóparti ligeterdő megmaradjon.

12 | Örökségünk

11. kép: Öreg hegyi kiskertek az Öreg tó partján

8. kép

12. kép: Szendi ér a Thaly pusztai bejáratnál

12. kép

13. kép: Szendi ér a falu belső része mellett

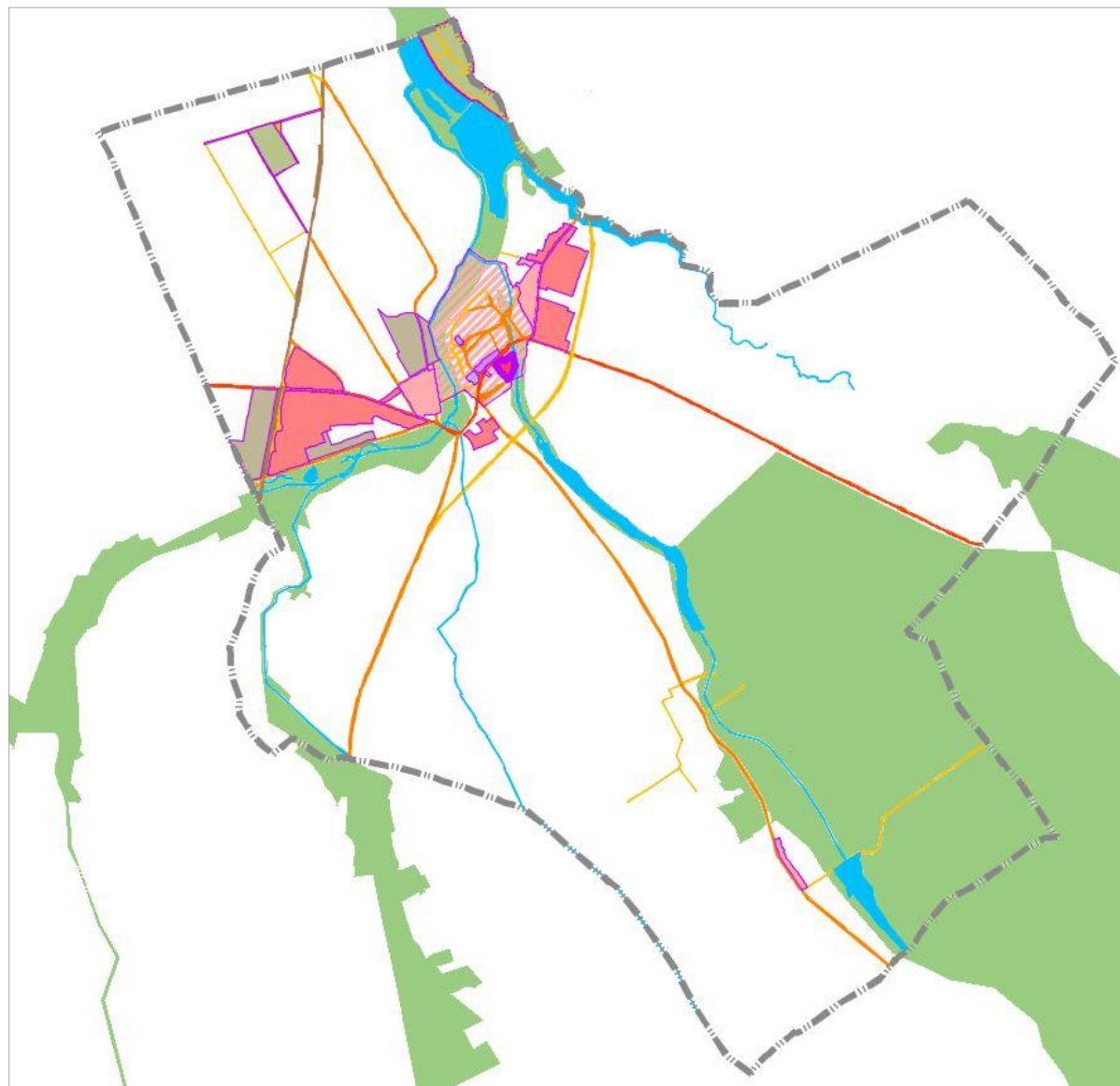
13. kép

14. kép: Horgásztó a Szendi ér duzzasztásával

14. kép

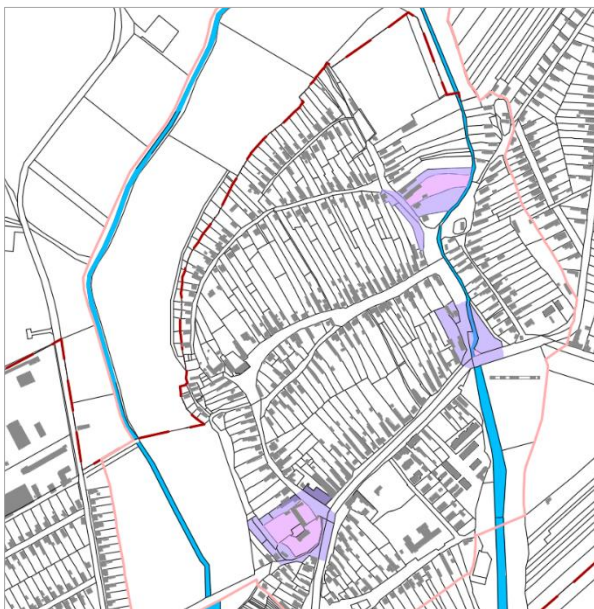
- ökológiai hálózat
- patakok - erek
- Mészárosok útja
- XIX. századi úthálózat
- vasút
- XX. századi utak
- övezet határvonal
- történelmi falu
- templom terület
- főutcai övezet
- telepszerű lakó övezet
- lakó övezet 01
- lakó övezet 02
- lakó övezet 03
- gazdasági övezet
- kiskertes övezet

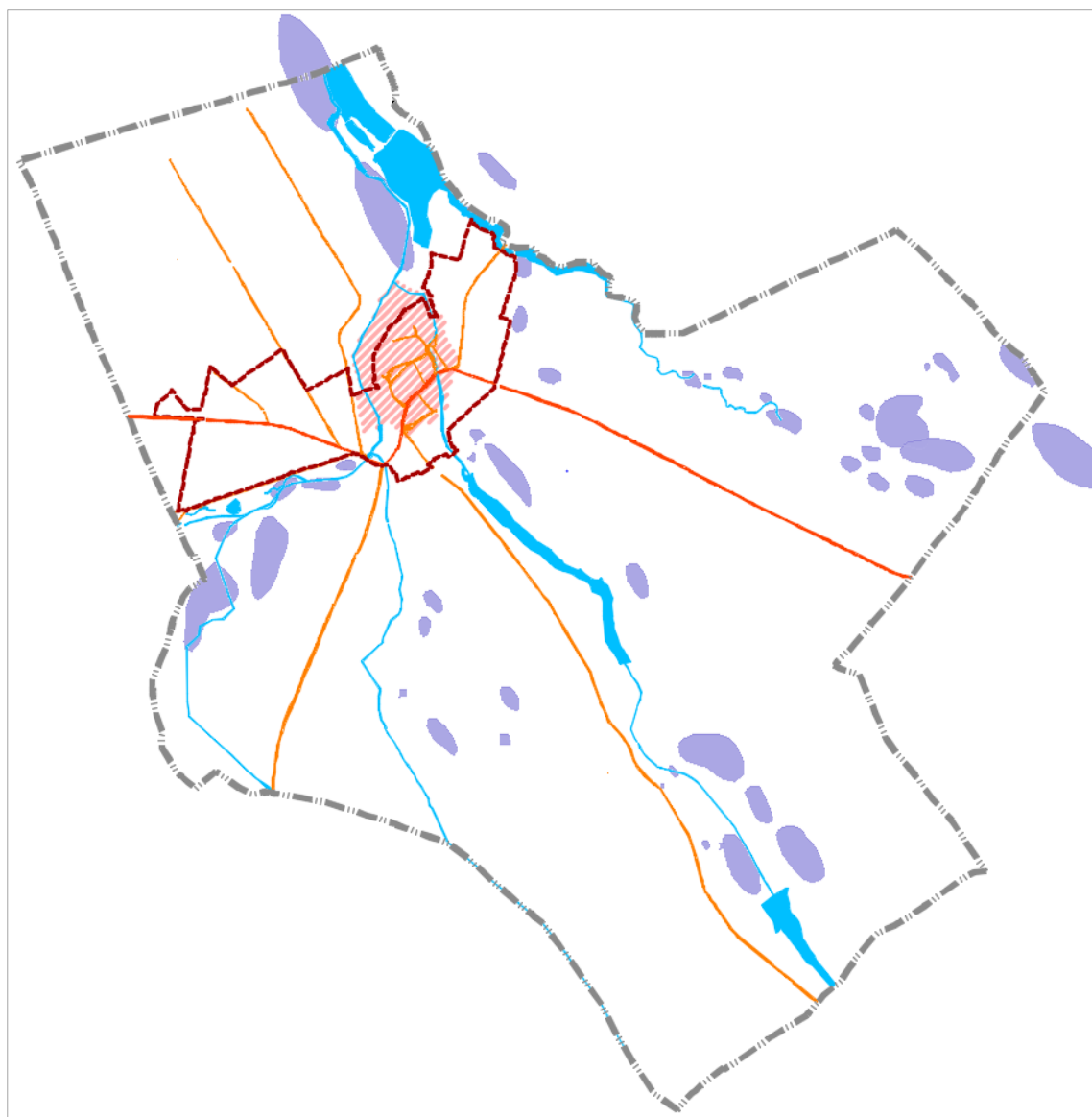
2. ábra: Nagyigmánd közigazgatási területének szerkezetét meghatározó fő elemek. A térképen láthatóan a település formáját meghatározó elemek közül az elsődlegesek a Bakonyból a Duna felé folyó patakok, erek és a duzzasztásukkal kialakult víztározók, valamint a vizek mentén elhelyezkedő nedves élőhelyekből és Natura 2000-es védettség alatt álló területekből álló ökológiai hálózat. A történelmi falu szerkezetére meghatározó szerepű volt a Mészárosok útjának vonalvezetése és a patakokat követő belső utcahálózat.

Az örökségvédelmi adatszolgáltatások szerint Nagyigmánd területe gazdag a régészeti lelőhelyekben; őskori településnyomoktól a Concó patak mentén húzódó Napóleon kori földsáncok maradványaiig. A 4. ábra szerint a lelőhelyek a vízfolyásokat követve a település mai belterületén kívül helyezkednek el, így nincsenek befolyással a település mai arculatára.

Műemléki védelem alatt álló ingatlanok – a külterületen található Ghyczy kúria kivételével – a történelmi falu területén találhatóak a 3. ábra szerint. A védett épületek és a Nepomuki Szent János szobor olyan örökségek, amelyek a település mai arculatának meghatározásában fontos szerepet játszanak.

3. ábra: Műemlékek a történelmi falu területén. (A rózsaszín kitöltés a műemlékeket, a lila védett környezetüket jelöli.)

4. ábra: A régészeti lelőhelyeket a lila foltok jelölik, a történelmi falu területét a rózsaszín sraffozás, a mai belterületi határt a bordó szaggatott vonal.

9. kép: A középkori alapokra épült barokk műemléket a Szent Mihály katolikus templomot építtete Eszterházy József, majd János 1746-1777-ben. Tervezője Fellner Jakab. A templom fekvése miatt is a település fontos szervező épülete.

10. kép: Szintén műemléki védelem alatt áll a katolikus templommal egykorú plébániaház. A templom – plébánia együtteséhez tartozik műemléki környezetként a volt katolikus iskola üresen álló épülete, az ablakcserékkel rongtott utcai homlokzattal, mégis a tömegformái alapján egy a műemléki épületekhez hasonló gondosságu felújítás után az együttes igazi részévé tudna válni. Ez a védett együttes a falu fókuszpontja; a kis halmon álló templom tornya mindenhol látható, az egykori Mészárosok útja is rávezet. Igaz, hogy a középkori előd templom keletelt alaprajza miatt a barokk templom is keletelt, így az apszissal fordul a fő megközelítési irány felé, de a szépen gondozott és kialakított templomkertben keresztül a templom bejáratához vezető út még fokozza is az emelkedett hangulatot, egyúttal ez az elrendezés az együttes egészére hívja fel a figyelmet. Az együttes fenntartása érdekében új funkciókat is kellene találni, ebben segíthet a magyar Szent Jakab zarándokút kijelölése, a nagyigmándi templom körüli épületek zarándok szállásként, lelki gyakorlatos házként is szolgálhatnának. A templomkerület mindenképpen kiemelt figyelmet érdemel; fenntartása nemcsak a műemlékvédelem, hanem Nagyigmánd kiemelkedő érdeke is.

12. kép: Bizonytalan a sorsa a falu romló állapotú népi építészeti műemlékének a Rákóczi Ferenc utcai lakóháznak. A műemléki környezet ellenére a szomszédságában folyó új építkezések kevésbé tartják tiszteletben a védett épületet. A széles telken az épület felújítás után önálló mikrokörnyezet jöhet létre.

11. kép: A műemlékké nyilvánított Nepomuki Szent János szobor a történelmi falu Szendi ér felőli bejáratát jelöli ki. A szobor melletti híd alépitményében a korábbi kőhíd falai is fellelhetők.

13. kép: Míg a történelmi faluban a katolikus templom és plébánia együttese a nagybirtokos Esterházyak emlékét őrzi, addig a település külterületein több kúria, birtokközpont az itt gazdálkodó középbirtokosok emlékét, akik közül néhányan az országos vagy megyei szintű politikában is jelentős szerepet játszottak időnként. Ilyen volt a képen látható, műemlékké nyilvánított kúria épület tulajdonosa a Ghyczy család is. Ez az 1860-as években épített kúria a Szendi ér egyik duzzasztott tavacskája melletti fekvése és parkja miatt is kiemelkedik a többiek közül. A Borovszky, 1907-ben lévő képpel összevetve az épület felújításai során az épület eredeti megjelenése hátrányára változott.

A Ghyczy kúriát az előző képen láthatóan ma is szépen gondozott park övezi, és távolabbi környezete is jól illeszkedik a kiúriáához; a kúriához vezető út északi oldalán lévő valószínűleg a 60-70-es évek táján épült, ma gondnoki lakásként működő épület, és a mellette újabb tároló épület is; a gondnoki lakás mögött északi irányba veeztő fasor és a park menti tavacska is gazdagítja az együttes értékét.

14. kép: A Ghyczy kúria környezetében lévő fasor, tavacska és gazdasági épületek

A műemléki védettség alatt álló épületek mellett az örökség fontos részei a helyi védelem alatt álló területek, épületek és tárgyak. Ezek közül először a jelenleg Nagyigmándhoz tartozó külterületeken lévő kúriákat és birtokközpontokat szemléljük. Ezek nem csak építészeti értékük miatt méltók a megőrzésre, hanem egy vidéki, gazdálkodó életforma példái is.

15. kép: A ma Melkovich pusztának nevezett területen még áll az a kúria, amit Borovszky Samu, 1907 könyve szerint 1846-ban Ghyczy Ignác épített. A kúria rontott homlokzatain néhány ablak még közel eredeti formájában található, ami alapján akár egy rekonstrukció is lehetséges., sőt a még meglévő fák a park rekonstrukcióját is segíthetik.

A birtok másik megtartásra érdemes épülete a magtár.

17. kép: A védelemre érdemes kúriák közül talán a legkisebb a Bóday kúria ugyan elég leromlott állapotban van, de a még meglévő homlokzati elemek alapján jól rekonstruálható. A helyszíneléskor kapott információ szerint folyamatban van a bérbeadás megszüntetése. Tulajdonosa az állam, remélhető egy igényes rekonstrukció.

18. kép: Thaly puszta központja a Borovszky, 1907 könyvnől származó kép szerinti kúria ma már nincs meg, de az új tulajdonos őrzi és pálinkafőzőként hasznosítja a puszta volt magtár épületét és korábban talán cselédlakásoknak kialakított épületét. Az épületek felújítása ha nem is műemléki pontosságú, de őrzi a korábbi épületek karakterét. A magtár feltűnően hasonlít a Szőke pusztaihoz.

16. kép: A helyi védelem és a helyszíni tapasztalatok alapján is a Szőke pusztán lévő épületek közül a képeken látható magtár és istálló épület a megtartásra méltó jobb esetben az eredeti funkciójuknak megfelelően hasznosítva, de a funkcióváltással járó átalakításokkal is jó lenne az épületek megtartása, különösen a volt istálló épületé, mely a lejtő szélén való fekvése miatt karakteres tájképi elem is.

fotó: Mogyorósi

22 | Örökségünk

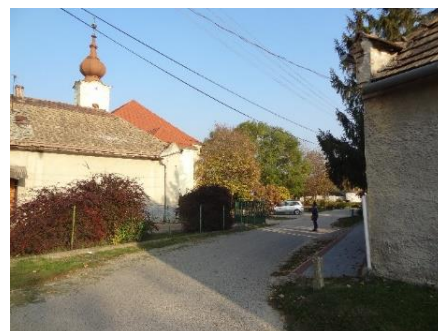
Az örökség magától értetődő részei a temetők, ahol természetes módon ér össze a kollektív és családi emlékezet. Nagyigmánd katolikus és református temetője és az Iskola utcai temető is helyi védelem alatt áll és ide tartozik a református temető melletti kegyeleti park, ahol az egykori izraelita temető fennmaradt sírjelei vannak.

Mindegyik temetőben szép kőből faragott síremléket lehet találni és a település történetét őrző feliratokat egykori nagy emberekről, mártírokról és elsett katonákról, ma is létező, vagy már kihalt, vagy elköltözött családokról.

19. kép: Síremlékek a nagyigmándi temetőben

20. kép: A templom, lelkészlak, iskola épületekből álló református templomkerület is méltó lenne a műemléki védelemre. A felújított templom és lelkészlak mellett az iskola is az együttes fontos része, felújításához meg kell találni az új funkciót is. A templom 2010-11-es felújításakor az iskola tornatermét még istentiszteletre is használták. Az együttes nyugati részének megújulására készített tervek jól illeszkednek az eredeti formájában megmentett épületekhez.

21. kép: A közterületen lévő tárgyak; úti keresztek, hősi emlékművek, emléktáblák, is az örökségünk részei, hol konkrét eseményeknek, személyeknek az emlékét éltetik tovább, hol csak a lélek pihenését szolgálják, vagy éppen Nagygimándon egy kút az egykor híres keserűvíznek állít emléket. Itt ezek a közterületi emlékhelyek nemcsak egy-egy szobrot, kopjafát, vagy egy öntőtvas tárgyal jelentenek, hanem minden esetben a maguk körüli közterületet is rendezik, megszépítik; arculatot adnak egy-egy helynek.

1

2

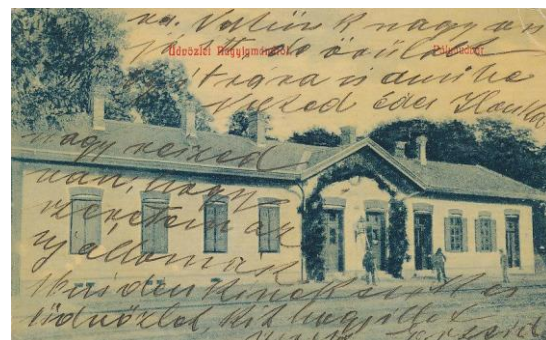
3

A kulturális örökség részének lehet tekinteni a nem védett középületeket is, hiszen a településen belüli elhelyezkedésük, térformáló lehetőségeik kihasználása, közösség és izlésformáló potenciáljuk alapján, méretüknél fogva egy lakóépületnél nagyobb befolyást gyakorolnak a település aktuális és jövőbeni arculatára. A fénykorban, amikor Nagyigmánd a gesztesi járás központja volt az új középületek változtatták meg a község képét és hatásukra kezdett kiépülni a városias Fő utca. (Ezeket az épületeket a „történeti falu” beutatásakor fogjuk alaposabban megismerni, itt a ma is funkcionáló középületeket vesszük sorra.

Köztük a legrégebbi a Komárom – Székesfehérvár 1860-as megnyitásához kapcsolódóan épített vasútállomás (4.,5.). Az állomás ma csaknem eredeti állapotát őrzi a képeslap tanúsága szerint, bár az ablakok feletti szemöldökpárkányok eltakarása rontotta a homlokzatok arányait. Jelenleg nagyon kicsi a személyforgalom, így az állomás szerepe csökken holott az egész Concón túli falurész a vasútnak köszönheti létét. Az általános iskola (1.) tisztes kisvárosi épület a József Attila utcában; a faluközponthoz képest eldugott bejárattal. A tervezett tornaterem bővítéssel növelni lehet a milleniumi park felőli megközelítés jelentőségét. A polgármesteri hivatal (2.) a katolikus templommal szemben elhelyezkedve a falu központot erősíti. A korábbi irodaépület felújítása még nem tudta teljesen a környezetébe illeszteni az épületet, egy következő felújításkor meg kell gondolni a Mansbart utcai szárny magastetős fedését, a Kossuth utcai szárny túl nagy, aszimmetrikus tetőidomának átalakítását, esetleg a konzolos szárny „letámasztását”. A magtárból átalakított művelődési ház is fontos helyen van a falu térszerkezete szempontjából, mozgalmas tömege és hangsúlyos nyíláskeretezése mellett nem feltétlenül igényli a festett homlokzati lizénákat. A következő olalon lévő épületek mindegyike a településkép szempontjából is fontos helyen van; mindegyik egy kicsit hozzájárul a faluközpont Kossuth Lajos utca erősítéséhez is. Köztük talán a sportegyesületi ház (2.) illeszkedik legjobban a történeti falu építészeti kaakteréhez. Az új újtöltőszág (4.) pedig a kapu szerepű épület Bábolna irányából. Erős színezése csak ezt a funkciót illeti meg, nem lenne előnyös, ha a lakóépületeknek is mintául szolgálna, mintahogy a túl nagy felirata sem.

22. kép: Nagyigmándi középületek I.

4

5

1

2

3

4

ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRESZEEK

23. kép: A református templom képe a Mansbart Antal utca és a Széchenyi István utca kereszteződése felől. Ez a szép kép a történeti falu megannyi értékét mutatja; a patakok természetes vonalát követő utcavezetések és a tölcéses terecskék izgalmas, változatos szövetét; a közterületet gazdagító szép fákat; a templom és a lakóházak helyes viszonyát, amelyben mindenki a méltó szerepet tölti be; nem utolsósorban a közterület gondozottságát. A „történelmi falu” Nagyigmánd legértékesebb, legerősebb karakterű része. (A 2. ábra a falu teljes területén mutatja az eltérő karakterű részek lehatárolását.)

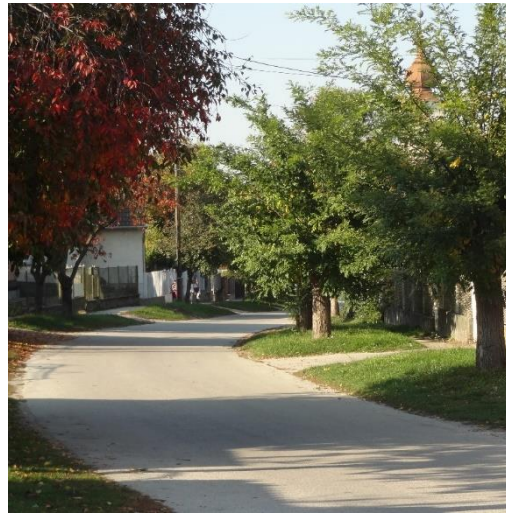
5. ábra: A térkép a falu belterületi részének eltérő karakterű részeit határolja le. A történeti falu területén belül több önálló rész lehatárolását a templomok esetében a többitől eltérő szabályozási igény indokolja, míg a „főutcai övezet” önálló lehatárolását a Kossuth Lajos utcai intézményeknek köszönhetően már a XX. század elején megindult városias fejlődés indokolja. Mesterséges zárvány a telepszerű lakóövezet, amelyik természetesen szintén önálló szabályozást igényel.

A „**történeti falu**” a település azon része, mely már a XIX. századi katonai térképeken is beépített terület volt, amelyek nagyjából őrzik az eredeti térszerkezetét, telekrendszerét, sőt az épületek közül is sok – legalább a beépítés formáját tekintve – visszavezethető különösen a Kossuth Lajos utcától északra lévő területeken az 1. ábrászerint a XIX.-XX.- század fordulóján még általános fésűs, hosszú házas beépítési módra, az ehhez tartozó utcára merőleges nyeregtetős, egymenetes épületformára.

Ez a térszerkezet – beleértve a történeti falu és a Concó patak, valamint a Szendi ér szomszédságát – a falu legértékesebb öröksége, amit feltétlenül meg kell őrizni. A megőrzés elsősorban azt jelenti, hogy a vízfolyások medrét nem szabad beépítésekkel szűkíteni, meg kell tartani a növényzetüket, meg kell őrizni az utcák vonalvezetését és a kialakult utca-telek méretét, a közterületeknek karaktert adó növényzetet. Nehezebb a helyzet a lakóépületek esetében; kétségtelenül jó volna, ha az eddig megőrződött beépítési mód és házforma továbbra is megmaradna, de az újabb építések többsége a korábbi épületeket lebontotta, és már korántsem a korábbihoz hasonlóan egységes új minta szerint folyik az átépítés. A falu közösségének kell eldönteni, hogy a megőrzést milyen mértékig vállalja fel.

A történeti falut jellemző képeken bemutatjuk az eredeti építési módot őrző épületek mellett az átépítések, új beépítések példáit is. A legrégebbi képeslapokon látható oromfalas utcai homlokzatok közül nagyon kevés maradt meg, jellemzőbb a tető kontyolása. Ennek oka a korábban írtak szerint valószínűleg a Fő utcai zártorsósodó beépítésekhez kapcsolható minta változás mellett a tetők cserépfedésére való áttérés is lehetett.

A karakter megőrzéséhez még egy kevésbé szigorúbb szabályozás esetében is elengedhetetlen, hogy az épületek magassága ne nőjön, maradjon meg a viszonylag egyszerű tömegformálás, a visszafogott színezés és díszítés.

24. kép: Ives tengelyű utcák, tölcseres terecskék, finom szintkülönbségek a vízfolyásokat követő zöld folyosók mind mind a falu megőrzésre méltó településszerkezeti adottságai. Masbart utca, Kohn kút, Hullám utca, Bocskai utca.

A történeti faluban már csak elvétve, jobbra melléképületeken maradtak meg az eredeti látképre jellemző oromfalas tetőidomok a hosszúházakon. Az oromfalakat lebontották, a nyeregtetőt az utcai oldalon lekontyolták, így alakult ki a mai utcakép az utcára hajló tetőidomokkal; a kontyolt nyeregtetővel, vagy a későbbi sátoztetős épületekkel, ahogy a következő oldalakon látható.

26. kép: Oromfalas hosszúház a történeti falu eredeti lakóház típusa.

25. kép: Mára a nyeregtetős tetőidomok jobbra csak a melléképületeken maradtak meg.

A történelmi falu területén, vagy közvetlen szomszédságában, még sok telken megmaradt a hosszúház az előbb leírt tető-átépítéssel. Az ezen- és a következő oldalon látható példák nem egy összefüggő területen találhatóak, szórva az egész történelmi falu területén, de köztük már sok, más koncepció alapján épült ház áll, és ahogy ezeken a képeken is látszik ezek között kevés az eredeti formáját jobbra megtartó a közelmúltban teljesen felújított ház. A településképi szabályozás alapkérdése, hogy milyen mértékben védje a történelmi falu területén a fésűs beépítést, a még meglévő hosszúházakat.

27. kép: Mansbart utca 26.

32 | Eltérő karakterű településrészek

28. kép: Kossuth Lajos utca 22.

29. kép: Az utcaképi részletek igazolják, hogy a történeti falu utcaképeinek a lakóterületi tematikus beépítéshez illő egységes megjelenését itt a utca felé hajó tetőidomok, a beépítés ritmusa, a közel azonos épületmagasságok és a fehéren kívül az erős színektől tartózkodó színezés biztosítja. A történeti lakóterület szabályozásánál is ezeket a kritériumokat kell figyelembe venni.

30. kép: A hosszúháztól eltérő építészeti koncepció alapján épült házak a történeti falu területén. Az előbbi oldalon látott utcaképekben illeszkedési problémát elsősorban a szélességük és utcai oromzatuk miatt túl magas házak okoznak. Hasonló hatása van a túl meredek tetőnek, vagy az épület nagy mélysége miatti magas tetőidomnak. A karakter megtartása érdekében ezek ellen kell szabályozni.

A történeti falun belül a két **templom kerület**, mindkettő a templom, a plébánia vagy lelkészlak és az iskola együttese önmagában is egy olyan kis együttes, amelynek megőrzése nem lehet kérdéses. Ezt a katolikus templom esetében a műemléki védetség is biztosítja. Itt a megtörtént felújítások kiteljesítése lenne, ha az iskola épülete is megújulna és a plébánia és a volt iskola épülete intenzívebben lenne hasznosítva például a korábban már leírt módon; szállás célú épületként. A műemléki környezet minősítésű iskolát esetleges bontása után is a jelenlegihez hasonlóan egyszerű tömegű épülettel szabad csak helyettesíteni. Az együttes „tartaléka” a plébánia mögötti ma nem használt nagy kert.

A református templom kerület esetében a szépen helyreállított templom és lelkészlak mellett a katolikus templom kerülethez képest fontosabb szerepű a volt iskolaépület, mint egy majdnem zártudvaros beépítés egyik záró eleme. A helyszíneléskor látottak szerint az iskola tornác menti, festőien kanyargó ereszgerendája nem sok jót sejtet a ház állapotáról, itt is igaz, hogy egy esetleg elkerülhetetlen bontás esetén közel azonos tömeggel és egyszerű tömegformálással kellene az épületet „visszaépíteni”, akár az öntöttvas tornácoszlopokat is újra felhasználva.

A történeti falu már száz éve is változó karakterű része volt a Fő utca. A változás akkor a fésűs beépítés szerves fejlődésével, hajlított házakká bővítéssel, zártorsósodással történt. A **Fő utcai övezet**ben ezek a házak többsége még ma is áll, közülük eddig a főszolgabíró házát sikerült közel a korábbi formájában helyre állítani. A régi képeslapok segítenék további Fő utcai házak megújítását is.

A polgármesteri hivatal, eredeti funkciója szerint a tsz iroda helykiválasztása telitalálat volt, fontos eleme a faluközpontnak, építészeti formálása azonban még a jószándékú átalakításokkal sem találta meg azt a formát, amely a település karakteréhez jól illeszkedne, talán a Fő utca – Kossuth Lajos utca megújulása után esedékes újabb felújításkor lehet építészeti megújulásával foglalkozni.

31. kép: A volt Fő utca városiasodó része az utcai telekhatár mentén zártorsúvá váló beépítéssel, két szintes épületek megjelenésével. A kép előterében az egykori községháza és adóhivatal áll. A mai polgármesteri hivatal mellett álló emeletes ház eredetihez képest rontott homlokzatát is rekonstruálni kellene egy következő felújításkor. Ennek az épületnek a környezetéhez képest óriási tűzfalát a leghatásosabban a zárt sorú beépítés folytatásával lehet takarni.

Nagyszentjános települési arculata fejlesztésének talán legfontosabb, legizgalmasabb kérdése, hogy mi lesz a Fő utca – a mai Kossuth Lajos utca – sorsa. A főszolgabíró háza felújítása; az utcai homlokzat közel az eredeti állapotának megfelelő rekonstrukciója azt üzeni, hogy a település az egykori járásszékhelyi arculatát értéknek tartja. A konzervens folytatás az lenne, ha a többi rontott homlokzatú épület is megújulna figyelemmel a rendelkezésre álló képeslapokra és esetleg további levéltári tervdokumentációkra. Látnunk kell azt is, hogy a járásközponti fejlődés Trianonnal megtört, az akkori állapot egy közbenső állapot volt, az akkor megindult városias fejlődés folytatása a beépítés további zártorsúsítása, esetleg további emeletes házak felépítése lenne. A helyzetet bonyolítja, hogy újabban is történtek az északi oldalon olyan átépítések, amelyek ellenkező irányú koncepciót képviselnek. Egy részletes, minden érdekléssel konzultált beépítési tervvel kell megalapozni az önkormányzat döntését. Az utca déli oldalán ugyan a legtöbb épületet a polgármesteri hivatallal szemben lévő volt járásbíróház kivételével lebontották, de szerencsére a több szintes teleszerű beépítés nem ért ki az utcáig, a megépült szerves út melletti fasor igényes átmeneti megoldás a déli térfalra. Az iskolához tervezett új tornaterem és megközelítése lényeges hatással lehet a Fő utca és környezete, a településközpont fejlődésére.

34. kép: Volt M. kir. adóhivatal, község-háza és kir. körjegyző lak

33. kép: Volt főszolgabírói lak

32. kép: A falu első emeletes háza

36. kép: Volt gazdakori épület régen és ma. Itt nem javasolható a teljes rekonstrukció a túl széles homlokzati fríz miatt.

35. kép: A volt járásbíróóság ma óvodaként működik. Az ablakcsere és a homlokzattal azonos színű lábazat nem tett jót a homlokzat eredeti arányainak.

38 | Eltérő karakterű településrészek

Megjelenése alapján a hetvenes években kezdődhetett a történeti falu területén a képeken látható **telepszerű lakóövezet** beépítése. Az 5. ábra szerint a történeti falun belüli zárvány, ami nem teljesen igaz, mert a keleti irányban a Szendi ér menti ligeterdő határolja, mintegy folytatva a lakótelep zöldfelületi rendszerét. Ma már nem tudni, hogy tudatos koncepció eredménye, vagy csak szerencse, hogy a lakótelep nem ért ki a Kossuth Lajos utcáig, hiszen ez az épületmagasság, ritmus és lépték teljesen idegen a Kossuth Lajos utca léptékétől. Ezért bár a következő oldalon látható, hogy a rendszerváltás után is épült társasház az övezetben, semmi képpen sem kellene az övezetet ezzel a szintszámmal a Kossuth Lajos utca felé bővíteni.

Várható, hogy az energetikai rekonstrukció előbb-utóbb ezeket a házakat is eléri. Annak érdekében, hogy a túl erős színek, az épülethez nem illő diszítés ne rontsa a terület arculatát kedvező lenne a területre – esetleg önkormányzati támogatással segítve – színterv készítését, és a színtervek településképi véleményezését is előírni.

Láthatóan az itt lakók közül sokan öntevékenyen is hozzájárulnak a környezetük szépítéséhez. Mégjobb eredményt lehetne elérni, ha egy jó közterületrekonstrukciós tervvel és esetleg pályázati támogatással lehetne fejleszteni a környezet fejlesztését kijelölve a fásított parkolókat, szűkítve a burkolt felületek méretét, meghatározva a kertészeti koncepciót.

37. kép: Öntevékenyen kialakított utcakert a lakótelepen

38. kép: Lakótelepi részletek

A **lakó övezet 01** a történeti faluval szomszédos lakóterületeket jelöli. Ezeken a területeken az utcarendszer már nem olyan lassú, spontán fejlődés eredménye, mint a történeti falu területén, így az övezet térrendszere sem olyan izgalmas, de miután ezek az övezetek a történeti falu keleti és nyugati határa mentén épültek időben is szorosan követve a történeti falu beépítését, a jellemző épülettípus itt is a hosszúház volt, jól lehet a kisebb telekmélység miatt itt a telkek többségénél már szóba sem jöhetett a hosszúházas elrendezéshez kapcsolódó paraszti életforma, házi állattartás, saját telken történő mezőgazdálkodás.

Előbbi értékelésnek megfelelően ezen a területen is lehet a történeti falu szabályozásának fő elemeit alkalmazni, elhagyva a közterületi szabályozás szigorú előírásait.

A **lakó övezet 02** területek a falu nagyobb részét a II. világháború után beépítésre kijelölt területei. Elvértve itt is megtalálhatók a történeti falu hosszúházas beépítései, de jobbára többségében a háború utáni falusi építési divatok példáival találkozunk; sátozott lakóházakkal, majd tetőtér beépítéses, az utcára néző oromzatú épületekkel, elvértve még emeltes házakkal is, majd a mai divatnak megfelelő ún. „mediterrán típusú” lakóházakkal.

Az övezet szabályozása a rendezési tervek volumen szabályozásánál részletesebb építészeti szabályozást nem igényel, legfeljebb a bonus – malus szabályozás bevezetése esetén az elsődleges szabályozásnál egyedibb megoldások kérelmezőinek lehet településrendezési szerződéssel azokat megadni; például emeletes épület építésére vonatkozó igény esetén mélyebb előkert és nagyobb utcai telekhatárt eredményező telekegyesítés, esetleg szabadon álló beépítés előírásával.

Jobbára a „mediterrán típusú” családiházak épültek a **lakó övezet 3** területen, a volt Fácán major területén. Itt a továbbiakban is lehet preferálni az ilyen típusú épületeket, ugyanakkor itt is célszerű korlátozni a túl telített színek homlokzati alkalmazását.

42 | Eltérő karakterű településrészek

Nem kívánnak túlzottan részletes szabályozást a **gazdasági övezetek** sem. Itt amúgy is a tervezett technológiák határozzák meg az épületek méreteit, kialakítását. Mivel a technológiák okán a gazdasági területeken nagy tömegű épületek is lehetnek, mint ahogy a vasútállomás körüli iparterületen vannak is, a gazdasági területeken is kerülni kell a telejs homlokzatok telített, erős színekkel történő színezését.

A Concó melletti iparterület esetében az víz felőli telekhatár menti fásítás előírásán kívül a legfeljebb egy emeletes épület-tömeg előírása a településkép óvása érdekében is indokolt. Részletezőbb szabályokat kell meghatározni a lakóterületek közvetlen szomszédságában lévő malom épületre.

39. kép: A volt malom épület és a szomszédságában lévő, valószínűleg egykor hozzá tartozó lakóépület eredeti formájában békésen megférhetett a környező lakóházakkal. A malom bővítései kicsit rontottak a helyzeten, de első-sorban a romló állaga ad aggodalomra okot. Márcsak környezetéhez képest nagy tömege is indokolja, hogy felújítása, esetleges átépítése ne történjen településképi véleményezés nélkül.

40. kép: A Bábolna határán átnyúló iparterület

A **kiskertes övezetek** közül az Öreghegy mind a tóparti fekvése, mind pedig a domborzata miatt az látványosabb hely Nagygimándon, és ahogyan a szöveg melletti képen látható szép, védelendő préház igazolja, már hosszabb ideje használják szőlőhegyként. Természetesen nem minden ház ilyen mives; a többi „zártkerthez” hasonlóan sok a kalákában épült ház, ezért is fontos, hogy az épületek a funkcióhoz is illő kis méretüknek megfelelően egyszerű, – se túl magas, se túl alacsony hajlású – magas tetős tömegűek legyenek, színezésük elsősorban fehér esetleg világos földfesték színű legyen. A következő oldalon több jó példát lehet látni. Mint másutt, úgy itt is megjelentek az állandó lakásnak szánt nagyobb épületek. Az önkormányzatnak el kell dönteni, hogy ennek teret enged-e vagy nem. Ha igen, akkor elő kell írni, hogy csak több keskeny telek egyesítésével kialakuló szélesebb telkeken lehet nagyobb házat építeni, ami ne a kis házak felnagyított változata legyen, hanem a kicsiktől nem nagyon eltérő tető formájú, esetleg nyújtottabb, valamivel összetettebb tömegű épület tisztes távolságot tartva a kicsiktől. A kép is igazolja, hogy a lejtő felé megengedhető a két szint, ha tetőtér nincs beépítve.

41. kép: Az Öreghegy tő felé lejtő, kiskertes oldala

42. kép: Védendő préház az Öreghegyen

43. kép: Öreg hegyi képek szüret táján

45. kép: Ördög hegyi zártkerti házacskák

Előbbinél kevésbé épült be a másik dombocskán; az Ördög hegyen lévő zártkerti terület. Az itt lévő házak mérete és formája valóban tükrözi a kertművelés gazdasági épület igényeit

44. kép: Iskola utcai házsor közepe

Külterületi lakott hely az **Iskola utcai** egyoldalas házsor, mely nagyobb részét azonos kialakítású ikerházakból áll a 46. képek megfelelően, illetve a házsor közepén áll néhány utcára merőleges gerincű, szintén nyeregtetős ház. (44. kép) A helyszínelésen kapott információk szerint a volt szolgálati lakásokat a lakók megvásárolták, többségük nem tervez bővítést vagy átalakítást, egy olyan épület van a sorban, mely valószínűleg két ikerházból a tető átfordításával lett kialakítva. Ez a módosítás a többi épületéhez képest aránytalanul széles oromzatot eredményezett, ezért a szabályozásban a bővítést megengedve a jelenleginél szélesebb tető kialakítását viszont tiltva tartható meg az együttes jelenlegi karaktere.

46. kép: Iskola utcai házsor

47. kép: Külterületi szántó szélérőművekkel

Az ezen a képen látható, sík alföldi fekvés békésen megfér a szélérőművekkel; sem hasonló léptékű táji elemek, sem épületek nem versengenek velük a tájképben.

Az alföldi fekvés ellenére nem teljesen sík a **külterület** sem, szelíd lankák teszik változatossá és a vízfolyások környezetében lévő védett ökológiai hálózatok tartozó erdőfoltok, illetve a vízfolyások duzzasztásával kialakított tavacskák. További változatosságot jelentenek a Natura 2000-es területlént számontartott legelők is.

Az esetleges további külterületi építkezések szabályozására mintát adnak a már a XIX. században is létező birtokközpontok épületei. A mai intenzívebb mezőgazdálkodás olykor a mintánál intenzívebb beépítéseket kíván, ezekre is lehet a régi koncepciót alkalmazni; egyszerű tömegformák, visszafogott színezés, rendezett telepítés és lehetőleg fásítás, mind a telepeken belül, mind a telepek szegélye mentén.

A védett területek ápolásáról központi jogszabályok rendelkeznek.

48. kép: Szolgálati lakás és gazdasági épület a Ghyczy kúriánál

49. kép: Natura 2000-es legelők Szőke puszta előterében

Az eddigi gyakorlat kiválóan megfelel a **horgásztavak** szabályozására; kis méretű bódék a horgászfelszerelés elhelyezésére, esővédő helyként, lehetőleg természetes anyagokból, természetben is előforduló, „rejtőzködő színekkel” mázolva, tavanként legfeljebb egy egyesületi épülettel. A tavak körül a minimálisra kell szorítani a burkolt felületek mennyiségét, kerülni az egy bódé – egy parkoló autó „elrendezést”.

50. kép: Horgásztó a Szendi éren

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

A települések településépítészeti minősége elsősorban a nyilvános terek formálásától; térrendszerétől függ beleértve a közterületeket és a középületeket egyaránt. Tértfalként nem kevésbé fontosak a település tematikus beépítései; elsősorban – általában és itt is – a lakóterületek; kis telekszélességek esetében növénytakarás nélkül nem szerencsés, ha egy-egy utcán belül a szomszédos épületek karaktere nagyon különböző.

A **közterek minősége** függ a terek arányaitól, térfalaitól, berendezéseitől, és attól, hogy az adott közterület hogyan illeszkedik a település térrendszerébe; bejárva hogyan táruul fel a település szövege.

Nagyigmánd egykor homogén lakóterülete a történeti faluban is változóban van, a hosszúházas lakóházak kisebb részét újírták fel az eredeti állapotához hasonlóan. A bontások oka részben a szerkezeti avulás, részben az erkölcsi avulás; a tulajdonosok úgy gondolják, hogy az épület nem bővíthető megfelelő módon. Pedig ezeket a hosszúházakat is lehet bővíteni a karakter tönkre tétele nélkül az utcai homlokzattól távolabbi – minimum 6 méterre elhelyezkedő – keresztzárnyal, és /vagy a hátsókert felé a korábbi gazdasági épületek helyén, amint erre van is példa az előzőekben. Az újabb épületeknél látható, hogy az építetők az aktuális divatokhoz igazodnak. Ezek közül a legkevésbé illeszkedő az utcára merőleges gerincű, de a hosszúházaknál szélesebb és magasabb épület. A hosszú házak utca menti kontyolása miatt, mind a későbbi sátozott épületek, mind az újabban épülő ún. mediterrán családiházak ne okoznak komoly településképi konfliktusokat, bár a hosszú házak eltűnésével a korábbi egységes karakter elveszik. A korábbi hosszúházak meszelt homlokzatai mellett nemcsak az újabb épületek formálása, hanem a színezés különbözősége is konfliktusokat okoz, ezért célszerű előírni legalább a 6. ábra szerinti színezési szabályok betartását.

A történeti falu területén is van néhány olyan példa, amikor az új épület ugyan nem követi a korábbiak mintáját, de nem okoz komoly konfliktust, mert több telek összevonásával kialakult szélesebb telken, szabadon álló beépítéssel, a kialakult utcai beépítési vonal mögött helyezkedik el, és a kerítés, az előkert növényzet, esetleg a telek előtt kialakított utcakert takarja a más karakterű épületet. (például a 53. kép) Ilyen megoldások addig tekinthetők elfogadhatónak, amíg az utca karakterének alapja, az azonos koncepciót tükröző beépítések többségben vannak és van ritmusa a változásoknak. Ezt csak úgy lehet elérni, ha ilyen eseteket a külföldön nem ismeretlen bonus-malus rendszerben az önkormányzat egyedi városrendezési megállapodásokban előírt feltételekkel szabályoz, például az épület mélyebb elhelyezésének, a szélesebb telek kialakításának, az utcakert kialakításának, ... feltételével.

Nagyigmádon is találunk utólagosan hőszigetelt épületeket, ezek száma; a **nagyfelújítások**, köztük a nyílászárók cseréjével, és a teljes homlokzatok hőszigetelésével és átfestésével járó energetikai felújítások száma a jövőben várhatóan növekedni fog. A nagyfelújítások olykor épületbővítésekkel; a tetőidom átalakításával és megemelésével, új szárnyak építésével járnak. Bár általánosságban nemigen lehet olyan megoldásokat meghatározni, amelyek tetszőleges funkcionális program esetén is jó megoldást jelentenek a nagyfelújításokra, de néhány irányelvet mégis ajánlunk: – Lehetőleg ne nőjön meg az épület utca felőli oldalán az épület tömege; se magassága, se szélessége, ne változzon 5 foknál jobban a tető hajlásszöge sem.

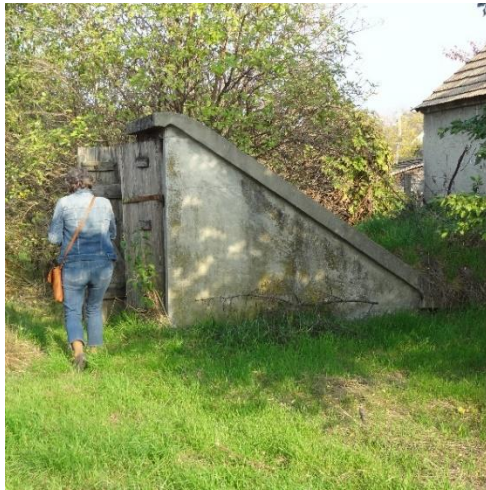
6. ábra: Az épületek színezésénél a telített, a sötét tómusú és a hideg színeket – különösen nagy felületeken – kerülni kell. A részben nagyigmándi épületekről vett fenti színminták közül inkább az alsó hat mintát lehet javasolni.

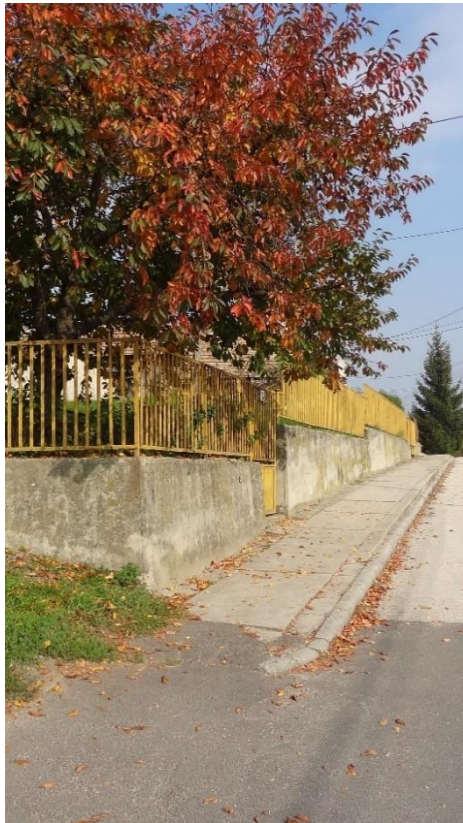
– A nagyfelújítás alaprajzi átrendezéssel is járhat, ami a homlokzati nyílászárók átrendezését is igényli. Ez már értő tervezői munkát igényel, nincsenek egyszerű, mechanikusan alkalmazható szabályok a homlokzati nyílásritmus kialakítására. Gyakori igény a redőny elhelyezés, általában kedvezőbb, ha a redőnytok rejtve marad, ellenkező esetben jobb, ha a redőnytok helyén a nyílászáró tokja szélesebb, hogy a redőnytok ne lógjon be az üvegezett felület elé. A műanyag nyílászárók jó hőszigetelő képessége és kedvező ára miatt szinte kizárólagossá válnak, sajnos a tok és szárnykeret szélesebb, mint a korábbi fa nyílászáróknál ezért is általában kedvezőbb, ha kissé magasabb ára ellenére színezett keretszerkezetű új nyílászárókat építenek be hozzá illő színű redőnyökkel. A homlokzatok hőszigetelés utáni újrafestése az új műanyagbázisú festékeknek „köszönhetően” a szivárvány minden színében lehetséges, de továbbra is a tompa, földfesték színek halványabb árnyalatainak használatát ajánljuk. Ide tartozó kérdés, hogy milyen legyen a nyílászárók keretezése. A nyílászárók és más – származásukat tekintve plasztikus – homlokzati tagozatok, anyagváltások automatikusan nem javítják az épület építészeti minőségét, sőt rosszul alkalmazva inkább rontanak rajta. A tagozatoknak részben az a szerepe, hogy a felületek egyes részeit kiemeljék, másrészt a felületeket tagolják; a tagolással a homlokzat eredeti arányait átalakítsák, kedvezőbbé tegyék. Ebből következően a homlokzat újratervezése is az építész feladata, még ha a jogszabályok ezt nem is mindig teszik kötelezővé.

51. kép: Hagyományos gerébtokos és újabb szerkezetű ablakok. A régi épületek szabályos vakolatkeretei a jó példák az

A **melléképületek** kiegészítik a főépület funkcióját, méretük általában kisebb, formálásuk egyszerűbb, de ne felejtsük el, hogy a melléképület is az együttes része; a családiház értelmét adó kertet teheti tönkre egy gondozatlan, összetákolt melléképület.

A **kerítések**re az építetők gyakran nem sok gondot fordítanak, pedig a két bal oldali képen láthatóan bizonyos nézőpontokból a kerítés térfallá lép elő. Ahhoz, hogy minél kevésbé legyen így a kerítések általában előírják, hogy a lábazat felett áttörtek legyenek. Ettől eltérő zárt kerítések településen belül jobbra csak akkor nem zavarók, ha az utcai telekhatáron álló zárt sorú, vagy hézagosan zárt sorú beépítés kiegészítő elemei. Ha a kerítéssel szemben mégis olyan elvárásunk van, hogy zártabb legyen az udvarunk, akkor inkább növényzet segítségével próbáljuk biztosítani az intimitást, esetleg szabadabb, lágyabb formájú kerítéssel, mint amilyen a képen látható léckerítés.

5

MAI PÉLDÁK

A helyszíni szemléken két olyan épületet találtunk, amelyek igényes kortárs építészeti alkotások. A húsbolt egy 60-as évek beli modern épület felújításával kapott új helyet. A felújítás publikációjában látható, hogy az épület eredeti homlokzata alig változott, mégis az értő beavatkozásnak köszönhetően nagyszerű épülettel gazdagodott a falu. (Tervező Román László.) Sajnos még csak majdnem kész állapotban tudtuk fényképezni a Szikszay utca és a Széchenyi utca sarkán lévő új lakóépületet, azonban már dicsérhető a helyi építészeti hagyományra támaszkodó szép kortárs formálása egy különleges adottságú saroktelken.

A felső képeken két hosszú ház olyan felújítását látjuk, amely, ha nem is szó szerinti rekonstrukció, de az épületek legfontosabb jellegzetességeit, karakterét megőrzi.

A baloldali alsó kép arra mutat jó példát, hogy egy hosszúház keresztzárnyal történő bővítése mellett is meg lehet őrizni a bővített ház alapkarakterét.

Az alsó jobb oldali kép a történeti falu területén bontás utáni új építés, ahol a környékre jellemzőnél sokkal szélesebb telken épülő „mediterrán” lakóház a szokásosnál egyszerűbb formálásával alkalmazkodik a környezetéhez, ami még jobban sikerült volna, ha a tetőhajlást kicsit jobban megemelik.

6

UTCÁK, TEREK

Nagyigmánd térszerkezetét, benne a közterületek izgalmas, változatos szövetét, már sokat dicsértük a korábbiakban, azonban külön ki kell emelni, hogy milyen sok a gondozott, igényes kertészeti megoldásokkal parkosított zöldterület a faluban. Nemcsak az önkormányzatok által fenntartott parkokat lehet dicsérni, de sokan létesítenek kisebb-nagyobb utcakerteket.

A gondozott utcák közül is ki kell emelni a Kossuth Lajos utca terének fasorral történt megosztását és egy gondosan kivitelezett szervízút kialakítását, a szépen tervezett parkosításokat.

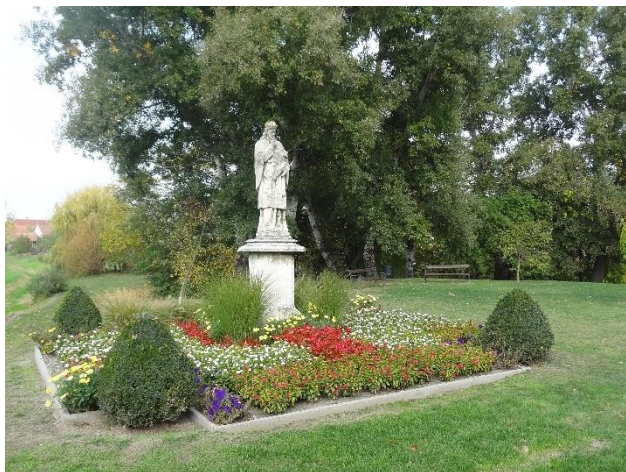

52. kép: A falu közepén, a Kossuth Lajos utca mentén kialakított új milleneumi park szép növényzete is szépíti a falut. A park egyúttal a hagyományos beépítések és a telepszerű beépítés illetve a szintén többszintes iskola épület felé is egy olyan cezúra mely oldja a különböző koncepciók közötti konfliktust. A park – tér új jelentőséget is nyerhet, ha a tervezett új tornaterem ebből az irányból is kap egy közönségbejáratot is.

53. kép: A képen látható szinte park méretű utcakert – helyesen – a háttérbe helyezi a környezetéhez nem illeszkedő formálású épületet.

54. kép: A faluban sok a szépen gondozott, parkosított zöldfelület elsősorban a belterületeken, de a település zöldfelületi rendszerének fontos részét képezik a vízfolyások menti zöldterületek is.

HÍRDETÉSEK, REKLÁMTÁBLÁK

A falu méretéből is adódóan nincs túl sok reklám a közterületeken, vagy az épületeknek közterületre néző homlokzatán. Kultúrált közterületi reklámozás a csak az üzletek nyitvatartási idejében kitett, tervezett grafikájú megállító táblák alkalmazása.

A legjobb reklám a árukban gazdag, nyüzsgő belső terű üzlet, ezért is kellene kerülni a kirakatok lera-gasztását, ami nemcsak a polgármesteri hivatalban lévő áruházban fordul elő, de kisebb üzletek is hasonlóan járnak el.

Igényes feliratra nemcsak a HÚSBOLT felirat jó példa, jó arányú festett feliratok is szép megoldások több középületen és magán tulajdonú épületen is találhatóak..

55. kép festett és önálló betűkből applikált feliratok

Szakirodalom

Fényes Elek, 1851. Magyarország geográfiai szótára

Nováki Gyula, Tolnay Gergely, 2010. Napóleon-kori sáncerődök Ács és Nagyigmánd térségében, in *Castrum* 12 (2010/2)

Magyar Nemzeti Múzeum Régészeti Adatbázisa
<http://archeodatabase.hnm.hu/hu/s?s=Nagyigm%C3%A1nd&v=list> 2018.02.12.

Kisné, Cseh Julianna, 2005. Örökségvédelmi hatástanulmány Nagyigmánd község településrendezési tervéhez, KÖH 600/2981/2008 adattári dokumentáció

László Tibor, LT Plan Bt., 2002. Nagyigmánd – Helyi értékvédelmi vizsgálat

Borovszky Samu, 1907, Magyarország vármegyéi és városai, komárom vármegye és Komárom, <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Borovszky-borovszky-samu-magyarország-varmegyei-es-varosai-1/komarom-varmegye-es-komarom-sz-kir-varos-D60E/komarom-varmegye-kozsegei-irta-vende-aladar-D742/kisigmand-D7AE/> 2018.02.12.

Impresszum

NAGYIGMÁND NAGYKÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

Honlap címe: <http://www.nagyigmand.hu/>

E-mail cím: pmttkarsag@nagyigmand.hu

Cím: 2942 Nagyigmánd, Kossuth Lajos utca 2.

Telefon: 06/34-556-490

Polgármester: Hajdúné Farkas Erika

Polgármester e-mail címe: polgarmester@nagyigmand.hu

Mb. főépítész: Németh Iván

Mb. főépítész e-mail címe: nemethivan@oetu.hu

Szerkesztette: Németh Iván

Szöveg: Németh Iván

Fotó: Mogorósi Norbert, Nagy Éva, Németh Iván, <https://hu.wikipedia.org/wiki/Nagy-igmánd#/media/>

(A nem jelölt képek Németh Iván felvételei.)

Grafikai tervezés: Lechner Tudásközpont sablon felhasználásával Németh Iván

Nagyigmánd, 2018.

